

DATUM	14-12-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	LLO	COMMISSIE	RGW
STELLER	Carla Bisseling	TELEFOONNUMMER	06-18300620
DOCUMENTNUMMER	823BDC51	PORTEFEUILLEHOUDER	Bruins Slot

Onderwerp : Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden

Bijlagen:

1. Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden.
2. Tabel met reacties en antwoorden consultatieronde 90% versie RVS.
3. Brochure 'Iedereen een rol in de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden'.

Aan Provinciale Staten,

Gevraagde besluiten

1. Vaststellen van de Regionale Veenweiden Strategie (RVS) Utrechtse veenweiden onder voorbehoud dat het Rijk voldoende middelen toekent voor de uitvoering van de RVS.
2. Kennismaken van de bij de RVS behorende brochure: 'Iedereen een rol in de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden'.
3. Kennismaken van de 'Tabel reacties en antwoorden consultatieronde RVS Utrechtse veenweiden'.

Voorgeschiedenis

- 10 December 2018: Visie Bodemdaling vastgesteld door PS.
- 10 juni 2020: Statenbrief Impulsgelden veenweiden.
- 30 sept 2020: Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023 vastgesteld door PS.
- 10 Maart 2021 Omgevingsvisie vastgesteld door PS.
- 25 mei 2021: Koersdocument RVS Utrechtse veenweiden met Statenbrief: vastgesteld door GS.

Inleiding

Ter vaststelling ligt voor de Regionale Veenweiden Strategie (RVS) Utrechtse veenweiden. Het is een strategie voor het verminderen van broeikasgasemissies en het afremmen van bodemdaling uit veenbodems in het landelijk gebied van de provincie Utrecht voor de periode tot 2030 met een doorkijkje naar 2050. De RVS Utrechtse veenweiden is opgesteld met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) als medepenvoerders en met nauwe betrokkenheid van de gemeenten Woerden, De Ronde Venen en Vijfheerenlanden.

Het opstellen van een RVS is een verplichting uit het Klimaatakkoord. In het Klimaatakkoord is opgenomen dat landelijk in 2030 de jaarlijkse uitstoot van broeikasgassen uit veenbodems verminderd moet zijn met 1 Megaton CO₂-eq. In een Regionale Veenweiden Strategie (RVS) moet worden aangegeven hoe deze doelstelling te realiseren. Het Rijk heeft voor het opstellen van de RVS de regie bij de provincies gelegd, in totaal zes veenweidenprovincies, die ieder een eigen RVS maken. Afgeleid van de landelijke doelstelling heeft de provincie Utrecht indicatief een opgave van ca. 0,12 Megaton CO₂-eq/jaar. De doelstelling uit het Klimaatakkoord sluit ook aan bij de doelstelling uit de Provinciale Omgevingsvisie: 'De bodemdaling in het landelijk veenweidengebied is in 2030 met gemiddeld 50% geremd.' Bodemdaling en broeikasgasuitstoot hangen in het landelijk gebied nauw met elkaar samen.

Ca. 1/3 van de provincie Utrecht bestaat uit veengrond (westelijk en noordoostelijk deel van de provincie). Door oxidatie van het veen daalt de bodem in het landelijk gebied op veel plekken tussen de 0,5 en 1 cm per jaar en komt 0.25 Mton CO₂-eq vrij. De dalende veenbodem leidt zonder maatregelen tot problemen, zoals hogere kosten voor het waterbeheer en ongewenste uitstoot van broeikasgassen uit de veenbodems.

Deze RVS staat niet op zichzelf. Het Utrechtse veenweidengebied is voor een groot deel landbouwgebied, met de melkveehouderij als grootste tak. De aanpak van bodemdaling is onlosmakelijk verbonden met de ontwikkelingen

binnen de agrarische sector en de vraagstukken die daar liggen. En in het veenweidengebied ligt nog een groot aantal andere opgaven, zoals bv. op het gebied van waterkwaliteit, natuur, biodiversiteit, stikstof, klimaatadaptatie en energietransitie. Dit vraagt om een integrale en gebiedsgerichte aanpak. Via gebiedsprocessen zal samen met de betrokken agrariërs naar oplossingen gezocht worden, in een zorgvuldig proces met maatwerk per gebied

De strategie die in de RVS is aangegeven om de doelstellingen wel te kunnen halen, omvat in de kern het volgende:

- In een groot deel van het Utrechtse veenweidengebied kan een duurzame (melk)veehouderij blijven bestaan, maar wel enigszins aangepast. De landbouw beheert het landschap, draagt bij aan de leefbaarheid en gaat aan de slag met maatschappelijke opgaven. Agrariërs passen hier (een mix van) maatregelen toe zoals actieve of passieve waterinfiltratietechnieken. Het waterschap richt zich – waar mogelijk – op een drooglegging van circa 40 cm.
- In een klein deel van het veenweidegebied zijn hogere grondwaterstanden nodig. Dit is niet mogelijk zonder een transitie in de landbouw, bijv. in de richting van Boeren op Hoog Water of natte teelten. Ook de omschakeling naar natuur is een oplossing. Voor deze transitie willen we de plekken slim kiezen, bijvoorbeeld in de sterk dalende polders waar maatregelen om bodemdaling af te remmen veel kunnen opleveren. Of daar waar combinaties zijn te maken met bijvoorbeeld de aanpak van stikstof, nabij de N2000 gebieden. Dit betekent in dit soort gebieden veel voor de agrarische bedrijfsvoering. Hierover gaan we met hen in gesprek.

Om deze ontwikkelingen in gang te zetten, is het belangrijk dat de agrarische ondernemers in deze gebieden voldoende economisch rendabel kunnen werken. Belangrijke randvoorwaarden daarvoor zijn een goed verdienvermogen en een passend instrumentarium. Dit zal komende jaren blijvende aandacht vragen.

Na vaststelling van de RVS gaan we als gezamenlijke overheden samen met onze partners aan de slag volgens drie programmalijnen:

1. Kennisontwikkeling en innovatie.
2. Een robuust en klimaatbestendig watersysteem.
3. Samenwerken in (integrale) gebiedsprocessen.

Ten aanzien van de daadwerkelijke uitvoering zijn de volgende aspecten belangrijk:

- *Integrale en gebiedsgerichte aanpak*: In de uitvoering van de gebiedsprocessen komen de verschillende opgaven bij elkaar, zoals waterkwaliteit, natuur, biodiversiteit, stikstof, klimaatadaptatie en energietransitie. Dit vraagt om een integrale aanpak samen met de gebiedspartners en de betrokken agrarische ondernemers.
- *Afstemming met de Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied (ULG)*: Deze ULG is binnen de provinciale organisatie nog in ontwikkeling en zal van invloed zijn op de wijze waarop de uitvoering van de RVS geregeld gaat worden. Een goede afstemming tussen beide is essentieel.
- *Schaalsprong*: We komen nu wat de uitvoering betreft in een nieuwe fase waarvoor opschaling van de uitvoering nodig is.

Juridische en andere relevante kaders

Het opstellen van een RVS is een verplichting uit het Klimaatakkoord (2019).

Argumentatie

- *Omggaan met onzekerheden*: Hoewel onze inzichten over de uitstoot van broeikasgassen uit veenbodems en over bodemdaling de afgelopen jaren sterk zijn vergroot, is de kennis ook nog steeds volop in ontwikkeling. Er zijn landelijke rekenregels in ontwikkeling waarmee op uniforme wijze de huidige broeikasuitstoot en die na het nemen van maatregelen kan worden bepaald. Deze kunnen anders uitpakken dan waar nu in de RVS van uitgegaan is. Mocht het toepassen van de landelijke rekenregels te zijner tijd leiden tot wezenlijk andere conclusies dan nu in de RVS opgenomen, dan wordt dit – afhankelijk van de conclusies - met consequenties in beeld gebracht en als een addendum bij de RVS ter besluitvorming aan GS of aan PS worden voorgelegd.
Ook vragen over wateraspecten hebben volop de aandacht: is er voldoende water om maatregelen grootschalig uit te rollen? Kan het water overal komen waar het nodig is? Wat betekenen de maatregelen voor de waterbergingscapaciteit en welke effecten hebben ze op de waterkwaliteit? Al dit soort vragen worden in diverse landelijke onderzoeks- en monitoringsprogramma's en via

praktijkgerichte pilots ondergezocht, zoals bijvoorbeeld in het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) en het Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIP-NL, in oprichting). Al doende leren en tussentijds bijsturen. Als provincie Utrecht zijn we hier nauw bij betrokken.

- *Herijkingsmomenten van de RVS*: De RVS heeft een adaptief karakter vanwege de vele hierboven genoemde onzekerheden. De kennis die momenteel nog volop in ontwikkeling is tezamen met de landelijke ontwikkelingen rondom het landelijk gebied, maken het nodig de RVS regelmatig te herijken. Vooralsnog wordt dit ingepland voor 2024 en 2026. Bijstelling van deze jaartallen of van het aantal herijkingsmomenten is mogelijk als daar aanleiding toe is.
- *Impact voor de agrarische sector*: De RVS is opgesteld via een zorgvuldig proces met betrokken partners. Toch liggen er gevoeligheden, met name bij de landbouw. Dit komt omdat de RVS veel van de landbouw vraagt doordat hogere grondwaterstanden nodig zijn, die in meer of mindere mate kunnen leiden tot aanpassingen in de bedrijfsvoering.
- *Impact voor het waterbeheer*. De richting die in de RVS wordt aangegeven, heeft als kern het realiseren van hogere grondwaterstanden in de percelen. Deze hoeven niet altijd gepaard te gaan met hogere slootpeilen, dat kan ook middels waterinfiltratiesystemen bereikt worden. Maar in beide gevallen betekent het dat meer aspecten van het waterbeheer door de waterschappen aangepast moeten worden om dit alles te faciliteren. Immers in nauw overleg met betrokken agrariërs en via gebiedsprocessen zal het waterschap bekijken of in sommige gebieden hogere grondwaterstanden en/of een hoger slootpeil mogelijk zijn. Het instrument peilbesluiten kan daarbij worden ingezet. Eén van de uitkomsten van een gebiedsproces kan zijn dat het waterpeil niet langer de bodemdaling volgt en dat het waterschap dit vastlegt in het peilbesluit. Deze aanpak is een nadere invulling van motie 147 (Functie volgt peil).
- *Werkwijze programma's*: Samen met uw Staten zijn wij een werkwijze voor programma's aan het ontwikkelen. Deze ligt eveneens op 9 februari 2022 ter besluitvorming voor. De Regionale Veenweiden Strategie is in het overzicht van programma's in het statenvoorstel voor deze werkwijze opgenomen als 'samenwerkingsprogramma'. Het draagt namelijk bij aan het bereiken van één van de ambities uit de Omgevingsvisie (zie ook onder 'inleiding'). Zoals in het statenvoorstel over de werkwijze voor programma's besloten wordt, kunnen samenwerkingsprogramma's een eigen proces doorlopen. Omdat dit samenwerkingsprogramma opgesteld is in het kader van het Klimaatakkoord, stellen uw Staten dit vast. Voor dit samenwerkingsprogramma is afgesproken dat de RVS daarna ter informatie naar de colleges van de betrokken overheden binnen het Utrechtse veenweidegebied wordt gestuurd. Dit zijn alle vier Utrechtse waterschappen en negen veenweidegemeenten. Het is vervolgens aan deze colleges hoe ze richting hun volksvertegenwoordiging met de RVS om willen gaan. In lijn met het te nemen besluit over de werkwijze voor programma's, heeft participatie een grote rol gespeeld bij de totstandkoming van dit programma. Ook wordt de uitvoering van het programma gevolgd via monitoring. Voor het programma is geen apart milieueffectrapport opgesteld, omdat het milieueffectrapport dat voor de Omgevingsvisie is opgesteld voor dit programma voldoende is."

Doelen en indicatoren en effecten op brede welvaart

Begroting 2022:

- Programma 3, beleidsdoel BD0305: *'De bodemdaling en broeikasgasuitstoot is verminderd.'*
- Meerjarendoelen:
 - 3.5.1: *'Er is meer kennis om bodemdaling en broeikasgasuitstoot te beperken.'*
 - 3.5.2: *'Door uitvoeren maatregelen via gebiedsprocessen is bodemdaling en broeikasgasuitstoot verminderd.'*
- Indicator: *"Aantal hectares met technische maatregelen om de bodemdaling te remmen, die medegefinancierd zijn door de provincie"*.

De RVS omvat een strategie voor het realiseren van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord en de provinciale Omgevingsvisie op het gebied van bodemdaling en uitstoot broeikasgassen uit veenbodems. Hiermee geeft het invulling aan het beleidsdoel 3 en de twee bijbehorende meerjarendoelen van de Begroting 2022 (zie hierboven). De indicator richt zich nu op het aantal hectares waar maatregelen worden genomen. De komende jaren komen er landelijke rekenregels beschikbaar om de effecten van de maatregelen in termen van afremmen bodemdaling of verminderen uitstoot broeikasgassen te bepalen. Een indicator in termen van percentages gereduceerde

bodemdaling of gereduceerde CO₂eq-uitstoot is dan wel mogelijk en zullen we te zijner tijd ook als indicator toevoegen.

De RVS draagt bij aan de brede welvaart in de provincie Utrecht. Vanuit de doelen van de RVS wordt bijgedragen aan de vermindering van de broeikasuitstoot om de klimaatverandering te beperken. Daarbij wordt gestreefd naar het handhaven van het inkomensniveau van de agrarische ondernemers. Voorts wordt in de uitvoering zo veel mogelijk een integrale en gebiedsgerichte aanpak gevolgd. Hierbij worden opgaven zoals op het gebied van natuur, waterkwaliteit, stikstof, energietransitie en landschap meegenomen.

Participatie

RVS Utrechtse veenweiden is opgesteld met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) als medepenvoerders en met nauwe betrokkenheid van de gemeenten Woerden, De Ronde Venen en Vijfheerenlanden. De andere waterschappen, gemeenten en landbouw- en natuurorganisaties binnen het Utrechtse veenweidegebied hebben op verschillende momenten gedurende het proces via denktanks, bestuurlijke overleggen en Webinars input geleverd.

Financiële consequenties

In de RVS is een richting en strategie gepresenteerd. Op basis van een eerste, grove berekening zijn de totale kosten tot en met 2030 geraamd op circa € 300 miljoen. Dit bedrag is inclusief proceskosten en kosten voor onderzoek en monitoring. Het is als volgt opgebouwd:

- Kosten van maatregelen: € 110 miljoen;
- Kosten van aanpassing van het watersysteem: € 80 miljoen;
- Kosten als gevolg van afwaardering van gronden: € 110 miljoen.

Voor dit totale bedrag is momenteel nog geen dekking geregeld. Er is wel 'startgeld' beschikbaar, waarmee we naar verwachting deze coalitieperiode (t/m 2023) vooruit kunnen. Het startgeld is opgebouwd uit verschillende bronnen:

- i. In de Begroting 2020 zijn structurele middelen beschikbaar gesteld in programma 3 die optellen tot € 12 miljoen t/m 2023;
- ii. In de Begroting 2021 is incidenteel € 0,5 miljoen aan middelen beschikbaar gesteld als cofinanciering voor de projecten van de Regiodeal Groene Hart;
- iii. Vanuit het Rijk is via een specifieke uitkering 'impulsgelden veenweiden' in totaliteit een bedrag toegekend van € 18 miljoen.

Bovenstaande telt op tot een bedrag van € 30,5 miljoen voor de periode t/m 2023.

Sommige waterschappen hebben binnen hun begroting ook middelen beschikbaar voor het afremmen van bodemdaling. Het totale programma, zoals in de RVS is beschreven, vraagt tot aan 2030 echter om een veelvoud aan middelen ten opzichte van wat er nu beschikbaar is. Een vergelijkbaar tekort voor de uitvoering van de RVS geldt naar verwachting ook voor de andere vijf veenweidenprovincies. In IPO-verband wordt, samen met de waterschappen, met grote urgentie in gesprek gegaan met het Rijk over dit financieringstekort. Op het moment dat duidelijk is wat de bijdrage van het Rijk gaat worden, en of daar cofinanciering van de provincie voor benodigd is, zullen wij u daarover informeren.

Vervolg

Na vaststelling van deze RVS gaan we aan de slag met de uitvoering. Het jaar 2022 beschouwen we als een kwartiermakersfase waarin:

- samen met de gebiedspartners gebouwd wordt aan de organisatie van de uitvoering;
- een start gemaakt wordt met uitvoering van de drie programmalijnen zoals in de RVS benoemd;
- in gesprek gegaan wordt met het Rijk en de gebiedspartners over de benodigde financiering

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Besluit op 9 februari 2022 tot vaststelling van de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 9 februari 2022

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 december 2021,
met nummer 823BDC51 van afdeling LLO.

Overwegende dat:

- het opstellen van een RVS een verplichting is uit het Klimaatakkoord;
- de voorliggende RVS Utrechtse veenweiden via een zorgvuldig proces met betrokken organisaties is opgesteld;
- via gebiedsprocessen, met maatwerk per gebied, samen met betrokken agrariërs naar oplossingen gezocht zal worden voor de opgaven die er liggen.

Besluiten:

1. Vaststellen van de Regionale Veenweiden Strategie (RVS) Utrechtse veenweiden onder voorbehoud dat het Rijk voldoende middelen toekent voor de uitvoering van de RVS.
2. Kennisnemen van de bij de RVS behorende brochure: 'Iedereen een rol in de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden'.
3. Kennisnemen van de 'Tabel reacties en antwoorden consultatieronde RVS Utrechtse veenweiden'.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters